

УДК 81'27:373.613=161.2=112=511.141 (477.87)

НІМЕЦЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УГОРСЬКИХ ГОВІРКАХ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТИ)

Інґрід Туріс

*Мукачівський державний університет
вул. Ужгородська, 26, Мукачево Закарпатської області, Україна
ingrid.turis@gmail.com*

Німецькі запозичення в угорських говірках Закарпаття проаналізовано з площини взаємодії соціолінгвістики та лексикології. Матеріал зібрано за спеціально укладеною програмою. Виявлено, що усі мешканці є білінгвами, а це призводить до запозичень, інтерференції, перемикання кодів та змішування мов. П'ять словникових статей ілюструють, як представники різних поколінь угорців використовують німецьку лексику.

Ключові слова: запозичення, лексика, взаємодія мов, білінгвізм, поліетнічний ареал.

Актуальність теми дослідження. Специфіка конкретної мовної ситуації зумовлює аспекти її соціолінгвістичного аналізу. Мовна ситуація на Закарпатті сформувалася внаслідок взаємодії історичних та соціально-економічних чинників, відображення складних етнокультурних процесів та мовної політики держав, у складі яких перебувала ця територія. Тому сьогодні Закарпатська область є поліетнічним ареалом, у якому взаємодіють різні мови та їх діалекти. Тут проживають українці, угорці, румуни, нащадки давніх словацьких і німецьких поселенців, євреї, чехи, поляки і роми. З другої половини ХХ ст. постійними мешканцями Закарпаття стали росіяни та представники інших народів колишнього Радянського Союзу.

У складі угорських говірок є німецькі запозичення, тому що діалектна лексика формувалася під впливом не лише природних, культурних, соціально-економічних, а й історичних та політичних чинників [1: 16]. Дослідження лексики німецького походження в угорських говірках – складне питання, його потрібно вивчати з урахуванням міграційних процесів, що розпочалися наприкінці 80-х рр. ХХ ст. (німці масово виїжджали із Закарпаття до Німеччини та інших країн Заходу і США).

Окреслену проблему лише частково висвітлено в мовознавстві. Скажімо, окремимі назви німецького походження у своїх дослідженнях розглянули П.М. Данканич [2], М. Ж. Дерке [3], П. М. Лизанець [4], Л. Л. Ур [5] та ін. (на матеріалі угорських говірок); З. Т. Ганудель [6], Е. Д. Гоца [7], Й. О. Дзензелівський [8], Д. В. Костюк [9], В. Слимак [10] та ін. (на матеріалі українських говірок). Питання процесів етнічного змішування населення краю вивчали Olga Hvozdiak (Ольга Гвоздяк) [11], Nikolaus Kozauer (Ніколаус Коцауер) [1], Georg Melika (Георг Меліка) [12; 13] та ін.

Мета нашої статті – описати лексику угорських говірок Закарпаття, запозичену з німецької мови. Для досягнення мети сформулюємо такі завдання:

1) розкрити сучасну мовну ситуацію в Закарпатській області, визначивши показники демографічно-комунікативної потужності мов регіону; 2) описати проникнення німецьких лексем в угорські говірки; 3) укласти словникові статті (мікростатті) німецьких запозичень; 4) виявити нові лексеми на місці запозичень.

Новизна нашого підходу в тому, що вперше описуємо німецькі запозичення в угорських говірках Закарпаття в соціолінгвістичному та лексикологічному аспектах. Зібраний лексичний матеріал ілюструє побут угорського населення Закарпатської області, його історію, зв'язки з іншими угорськими, а також німецькими, українськими, румунськими, словацькими говірками краю. Чимало лексем успадковано безпосередньо з баварсько-австрійських та середньонімецьких говірок чи опосередковано через інші мови (говірки). Уперше введено в науковий обіг низку нових лексем, яких не зафіксовано в жодній праці мовознавців.

Корпус німецьких запозичень в угорських говірках цього регіону охоплює 502 словникові статті, які зібрано за спеціальною укладеною програмою під час діалектологічних експедицій. До кола дослідження уведено 36 угорськомовних населених пунктів Закарпаття. Опитано 480 респондентів чотирьох вікових категорій: 1) від 60 – і більше років (найстарше покоління); 2) 29–59 років (середнє покоління); 3) 10–28 років (молодше покоління).

Етнокультурні процеси між угорським та німецьким населенням Закарпаття тривають уже близько тисячоліття. Г. Веллс зазначає, що германські племена вже з I ст. і по IX ст. проходили територію сучасного Закарпаття [14: 909–910]. Однак, за даними історичних джерел, із цього періоду не залишилось ні архітектурних, ні інших пам'яток. Єдині сліди присутності німців на сучасній території Закарпаття – це німецькі прізвища серед українського та угорського населення [15: 65–70]. Наприкінці IX ст. сім угорських племен трьома різними шляхами прибули в Карпатсько-балканський регіон [16: 36]. Угорські племена знайшли на цій території слов'янські поселення і встановили з їхніми мешканцями безпосередній контакт, який триває уже понад тисячу років.

Німецька колонізація на Закарпатті розпочалася з XII ст., значно посилилася після відходу татар 1242 р. і з більшою чи меншою інтенсивністю тривала аж до XIX ст. включно [9: 139; 17: 68–69].

Економічні, культурні й мовні контакти угорців зі східними слов'янами, німцями та іншими націями відображені в лексичному складі цих мов [18: 86].

Сьогодні угорці є найбільшою національною меншиною і становлять 12,5% від загальної кількості населення Закарпатської області (це близько 156 тисяч, тобто 95% усіх угорців України). Найбільша частина угорців проживає в Берегівському районі (приблизно 57 тисяч осіб), друге місце посідає Ужгородський район (понад 34 тисячі угорців), а далі Виноградівський район – близько 27 тисяч осіб, Мукачівський район – понад 18 тисяч угорців. У цих чотирьох районах компактно проживає майже 140 тисяч осіб, або 89% від загальної кількості угорців Закарпаття. В інших дев'яти районах зафіксовано менше, ніж 17 тисяч угорців, це 11% від загальної кількості [19: 4–5]. Понад 97% угорців-закарпатців зберегли свою рідну мову, що ілюструє демографічно-комунікативний огляд складу населення Закарпаття за даними 2001 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Мовний склад населення Закарпаття у 2001 р.

Національність	Рідною мовою вважали (%)			
	національну	українську	російську	іншу
Українці	99,2	98,4	0,5	0,3
Угорці	97,1	2,6	0,3	0,0
Румуни	99,1	0,5	0,0	0,3
Росіяни	91,6	8,1	83,2	0,3
Словаки	43,9	42,1	1,8	12,2
Німці	50,0	38,9	5,6	5,5
Цигани	20,7	16,4	0,0	52,9

Німецькі колоністи, потрапивши в новий карпатський простір, швидко асимілювалися з місцевим угорськими та слов'янськими поселенцями. Від часу панування Австро-Угорської монархії (1867) і до чеського періоду (1919) в Закарпатті поряд з угорською в окремих частинах регіону державною була і німецька мова. Не маючи відповідників у своїй говірці на позначення тих чи тих реалій, угорці використовували німецькі лексеми. Виник субординативний білінгвізм [20: 95–96].

Всебічного аналізу потребують не тільки спеціальні аспекти побутування угорської та німецької мов, а й комплекс психологічних проблем, пов'язаних з мовною компетенцією і мовною поведінкою особистості, дослідженням чинників, що впливають на вибір мови в білінгвальної ситуації, проблем мовної стійкості на індивідуальному і колективному рівнях тощо.

Німецькі лексеми, запозичені в угорські говірки переважно із баварсько-австрійських та середньонімецьких діалектів [21: 289–290], збереглися досі. Лексичні германізми проникали, насамперед, усно внаслідок щоденних безпосередніх мовних, економічних та культурних відносин німців та угорців. Запозичення позначають предмети, дії, ознаки, пов'язані з побутом людей, їхніми зовнішніми та фізичними особливостями, сільським господарством, народною метрологією, тваринництвом, рослинним світом тощо (понад 70%) [22].

Виявлені німецькі запозичення подаємо у вигляді словникових статей. Лексичні германізми систематизовано у 24 семантико-тематичні (предметні) групи: 1. Хата, різні господарські приміщення, їхні складові частини, меблі, оздоба кімнат та інші домашні речі. 2. Тканини, одяг та прикраси на одязі. 3. Особиста гігієна та косметика. 4. Виготовлення взуття та його елементів. 5. Кухонне начиння та піч. 6. Продукти, їжа та її приготування. 7. Кондитерські вироби та їх приготування. 8. Напої та їх приготування. 9. Особливості людей і назви дій, які обов'язково виконує людина. 10. Шляхи сполучення. Транспорт. Засоби зв'язку. 11. Сільське господарство. 12. Народна метрологія. 13. Тютюнництво. 14. Виробничо-професійна лексика. 15. Торгівля. Фінанси. 16. Суспільно-політична лексика. 17. Школа, навчання, канцелярське приладдя. 18. Спорт та різні ігри. 19. Військова справа. 20. Медицина. 21. Обряди, вірування та звичаї. 22. Музика, пісні, танці. 23. Рослинний світ та кольори. 24. Тваринний світ. Крім того, ми залучили німецькі запозичення, які зафіксували і зібрали в угорських писемних пам'ятках (в історико-етимологічному словнику угорської мови), у різних фольклорних матеріалах, які ще відомі старшому поколінню, але вже не використовуються в сучасній мовній практиці. Німецькі запозичення представників національно-мовних груп зібрано відповідно до соціально-демографічних характе-

ристик інформантів (віку, рівня освіти, соціального статусу), їхніх соціокультурних настанов та цінностей.

На прикладі декількох слів у словникових статтях покажемо, як представники різних поколінь використовують німецькі запозичення:

Bóde 1. 'бідне християнське житло' 2. 'хатка на виноградних плантаціях, де зберігається різний інвентар для обробки винограду' 3. 'сторожова будка' 4. 'будка для собак' 5. 'кіоск' (поч. XVIII ст. – 1792 р.).

Лексема *bóde* (*bó'dé...*) у першому, другому та п'ятому значеннях є загально-вживаною серед усіх поколінь угорського населення. У н. пп. Р., Че. зафіксована вона у третьому та четвертому значеннях, а використовує її переважно найстарше, рідше середнє покоління. Ет.: ср.-нім. діал. *bude* (літ. *Bude*) – ід. Лексичними відповідниками виступають у першому значенні угор. описова назва *szegényes falusi ház* 'бідне християнське житло', у другому значенні *borház* 'хатка на виноградних плантаціях, де зберігається різний інвентар для обробки винограду', у третьому значенні *őrház* 'сторожова будка', у четвертому значенні *butyka, kutyabóde, kutyao'l, kutyaház, vacok, kutric* – ід. та *butik, kisebb elárusítóhelység* 'кіоск' у – п'ятому. Після 1945 р. в розмовну мову угорців Закарпаття активно увійшла нова назва *kioszk* 'кіоск', що з укр. *кіоск* – ід. Лексема *bóvda* у всіх значеннях відома і в українських говірках Закарпаття [4, карта 59].

Fánk 'пончик' (VIII ст. – 1500 р.)

Лексема *fánk* (*f#f#nk, pánk, pánkó*) є загально-вживаною серед усіх поколінь угорського населення. Ет.: б.-а. діал. *fōηkoχ* (літ. *Krapfen*) – ід. [EWD II: 1258]. Угор. слово *fánk* пох. від початкових форм *fánkoh ~ pánkoh > pánkó*. Фонема *f* характерна для західних угорських говірок, а приголосний *p* для східних [TESz III: 839].

Г. І. Меліка мотивує походження назви *fánk* від нім. дієслова *fang^en* (літ. *fangen*) 'ловити', точніше від іменника *Fang* 'вилів', 'ловля', оскільки «ці оладки вибираються спеціальним прибором із гарячої олії» [17: 270]. Лексичними відповідниками є угор. назви *pampuska, puffancs* – ід. Після 1945 р. в розмовну мову угорського населення активно увійшла нова назва *poncsiki*, що від укр. *пончики* – ід. Лексема *фанкы* – ід. широко-вживані і в українських говірках Закарпаття [4, карта 64] та в румунських говірках *crofnă (crapfenă, crapflă, croafenă)* – ід. [24: 125].

Fuszekli 'шкарпетки' (XV ст. – 1857 р.)

Лексема *fuszekli* (*fűszekli*) поширена у н. пп. Ш., Х., С., Р., Г., Са., Т., ВД., Л., Ра., Рі., К., Раф., Гать, Д., В., П., З., Пе., Ф., Ша., Ю., Ви., Ок., Со., КП., Ді. переважно в мовленні найстаршого покоління, поступово архаїзується. Ет.: б.-а. діал. *fußsocke* (літ. *Fußsocke*) – ід. Лексема *fuszekli* пох. від початкової форми *fuszetli* і утворена на угорському мовному ґрунті за аналогією до слів *celti, kravátli, pertli* [TESz I: 993]. Її лексичним відповідником є *zokni* – ід. Після 1945 р. в розмовну мову угорського населення входить нова назва *noszki*, що з рос. *носки* – ід. Лексема *fußsokn* – ід. широко-вживана і в українських говірках Закарпаття [11: 412].

Krumpli 'картопля' (XVI ст. – 1768 р.)

Лексема *krumpli* (*kolompér, kolompír, kolomp...ér, kompér, kompír*) є загально-вживаною серед усіх поколінь угорського населення. Ет.: б.-а. діал. *krumpl* (літ. *Grundbeere*) – ід. [25: 207]. Її лексичним відповідником є *burgonya* – ід. [20 II, карта 582]. Після 1945 р. в мовну практику угорського населення входить нова назва *kártoska*, що з рос. *картошка* – ід. Лексема *кромплі (крумплі)* – ід. широко-вживана і в українських говірках Карпатського регіону [17: 411], *крумпл'і* – ід. [23: 101], в українських

говірках Словаччини *krumpli* – id. [10, карта 44] та в румунських говірках *crum'pir* – id. [24: 126].

Dauer ‘перманент’ (XVII ст. – 1953 р.)

Лексема *dauer* (*da'er*) переважає в мовленні молодшого покоління. Ет.: б.-а. діал. *da'er* (літ. *Dauerwelle*). Лексичним відповідником є угор. назва *tartós* – id.

Аналіз матеріалу показав, що в досліджених угорськомовних населених пунктах Закарпаття усі мешканці є білінгвами, які поперемінно вживають мови, що призводить до запозичень, інтерференції, перемикання кодів та змішування мов.

Схематично використання германізмів від загальної кількості (502) показано на рисунку 1. Зі схеми можна визначити покоління, яке виявилось найбільш схильним до німецького впливу.

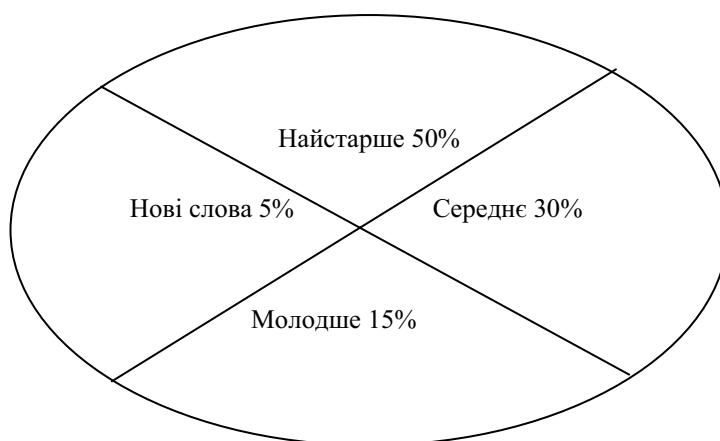

Рис. 1. Використання германізмів у мовленні різних поколінь

Ми з'ясували, що більшість назв, запозичених з німецької мови, закріпилися в угорських говірках з ідентичним значенням. Чимало з них і досі входить до активного словникового складу не тільки найстаршого покоління, а й середнього і зрідка молодшого. Однак після 1945 р. їх почали витісняти нові слова, здебільшого з угорської літературної мови, з української чи російської мов (рис. 1). Неабияку увагу приділяли і явищу синонімії та лексичним паралелізмам (дублетам).

Одержані результати відкривають перспективи подальшого вивчення мовної ситуації в Закарпатській області. Такі дослідження потрібні для пошуку оптимальних способів формування мовної особистості, яка володіє рідною, державною та іншими мовами.

1. *Kozauer N.* Die Karpaten – Ukraine zwischen den beiden Weltkriegen unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Bevölkerung / N. Kozauer (Hrsg.). – Esslingen am Neckar : Langer Verlag, 1979. – S. 16.
2. *Данканич П. М.* Німецькі запозичення в говірках угорського населення Ужгородського району в сільськогосподарській лексиці : навч. посіб. / [редкол. К. Д. Тімофєєва, Й. О. Баглай, Б. П. Бендзар та ін.] // Особливості розвитку сучасних германських і романських мов. – Ужгород : Закарпатська обласна друкарня, 1974. – С. 86–87.

3. *Дерке М. Ж.* Назви одягу в угорських говорах Закарпаття : наук. вид. / М. Ж. Дерке. – Ужгород : Два кольори, 2002. – 39 с.
4. *Лизанець П. М.* Атлас лексичних мадяризмів та їх відповідників в українських говорах Закарпатської області УРСР / під ред. С. І. Ковтюка. – Ужгород : Радянське Закарпаття, 1976. – 325 с.
5. *Ур Л. Л.* Назви їжі й кухонного начиння в південних ужансько-латорицьких угорських говірках Закарпатської області : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.09 «Угорська мова» / Л. Л. Ур. – Ужгород, 2004. – 20 с.
6. *Ганудель З. Т.* Лінгвістичний атлас українських говорів Східної Словаччини: назви страв, посуду і кухонного начиння / З. Т. Ганудель. – Пряшів : Вид-во Пряшів. держ. ун-ту, 1981. – Т. 1. – 212 с.
7. *Гоца Е. Д.* Назви їжі й кухонного начиння в українських карпатських говорах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Е. Д. Гоца. – Ужгород, 2001. – 20 с.
8. *Дзєндзелівський Й. О.* Спостереження над термінологією народної метрології говірок Закарпатської області / Й. О. Дзєндзелівський ; [редкол. : С. П. Бєвзенко (голов. ред.) та ін.] // Наукові записки : зб. наук. пр. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту ім. І. Франка, 1955. – Т. 14. – С. 81–139.
9. *Костюк Д. В.* Німецькі лексичні запозичення в українській мові : навч. посіб. / Д. В. Костюк ; [редкол. : К. Д. Тімофєєва, Й. О. Баглай, Б. П. Бендзар та ін.] // Особливості розвитку сучасних германських і романських мов. – Ужгород : Закарпатська обласна друкарня, 1974. – С. 74–77.
10. *Слимак В.* Германізми в словниковому складі лемківського українського діалекту околиці Бардієва / В. Слимак ; [редкол. : І. Русинко (голов. ред.) та ін.] // Науковий збірник музею української культури. – Пряшів : Братислав. словацьке педагог. вид-во, 1983. – С. 603–609.
11. *Hvozdiak O.* Deutsches Lehngut in den ukrainischen Transkarpatiens / Gehl Hans (Hrsg.); Olga Hvozdiak // Interethnische Beziehungen im rumänisch – ungarisch – ukrainischen Kontaktraum vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart. – Satu Mare-Tübingen : Muzeului, 1999. – S. 404–420.
12. *Меліка Г. І., Гвоздяк О. М.* Взаємопроникнення побутової лексики в українсько-німецьких міжговіркових контактах (Мукачівщини) / Г. І. Меліка, О. М. Гвоздяк // Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні. – Ужгород : Патент, 1993. – С. 233–237.
13. *Melika G.* Die Deutschen der Karpaten – Ukraine. Entstehung, Entwicklung ihrer Siedlungen und Lebensweise im Multiethnischen Raum / G. Melika ; Müns Harald (Hrsg.). – Marburg : N. G. Verlag, 2002. – 305 s.
14. *Wells Ht.* Die Geschichte unserer Welt / Herbert Wells. – Berlin ; Wien ; Leipzig : Paul Zsolnay Verlag, 1932. – 918 s.
15. *Чучка П. П., Меліка Г. І.* Прізвища німецькомовного населення Закарпаття / П. П. Чучка, Г. І. Меліка ; [редкол. : Б. М. Задорожний (голов. ред.) та ін.] // Іноземна філологія : республіканс. міжвідомчий наук. зб. – Львів : Вища шк., 1978. – Вип. 50. – С. 65–70.
16. *Лизанець П. М.* Мовні свідчення про контакти угорських племен зі східнослов'янськими племенами до 896 року // Acta Hungarica VII–VIII, роки видання 1996–1997 : зб. наук. пр. – Ужгород ; Дебрецен ; Карпатика, 1998. – С. 35–40.
17. *Melika Georg.* Fremdes Wortgut in der Kochkunst der Karpatendeutschen / G. Melika ; Gehl, Hans, Cimbotă, Viorel (Hrsg.) // Materielle und geistige Volkskultur des oberen Theissbeckens. Einfluss der deutschen Bevölkerung auf die anderen Ethnien der Region. – Satu Mare – Tübingen : Muzeului, 2003. – S. 263–277.
18. *Лизанець П. Н.* Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпаття. Венгерско-украинские межъязыковые контакты / П. Н. Лизанец ; под ред. В. В. Жукова. – Будапешт : Академия наук Венгрии, 1976. – 682 с.
19. *Лизанець П. М.* Угорська національна меншина на Закарпатті / П. М. Лизанець. – Ужгород : Патент, 1998. – 23 с.

20. *Melika G.* Spracherhaltung und Sprachwechsel bei der Deutschen Minderheit von Transkarpatien / Georg Melika ; Heinrich Löffler Berend/Mattheier (Hrsg.) // Germanistische Mitteilungen. – Brüssel : Universität Antwerpen, 1993. – Heft 37/1993b. – S. 93–104.
21. *Benkő L.* A magyar szókészlet eredete / Lóránd Benkő ; [szerk. Biz. Bárczi Géza, Benkő Lóránd, Berrár Jolán] // A magyar nyelv története. – Budapest : Tankönyvkiadó, 1978. – 289–293 old.
22. *Туріс І. Ю.* Німецькі запозичення в угорських говірках Закарпатської області / І. Ю. Туріс. – Мукачево : Елара, 2010. – 294 с.
23. *Lizanec P. M.* Magyar – ukrán nyelv kapcsolatok. A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyaga alapján (Угорсько-українські міжмовні контакти. На матеріалі українських говорів Закарпаття) / P. M. Lizanec ; szerk. Horváth Katalin. – Ungvár : Zákárpátska oblászná drukárnyá, 1970. – 430 old.
24. *Purdela Sitáru Maria, Vasiluță Livia.* Rumänische Fachausdrücke Deutscher Herkunft im Bereich der Kochkunst / Purdela Sitáru Maria, Vasiluță Livia ; Gehl Hans (Hrsg.) // Interferenzen in den Sprachen und Dialekten Südosteuropas. – Tübingen : Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde, 1994. – Materialien Heft 4. – S. 121–141.
25. *König W.* DTV – Atlas zur deutschen Sprache. Tafeln und Texte / Werner König (Hrsg.). – Augsburg : Taschenbuchverlag, 1978. – 250 s.

Умовні позначення використаних джерел

Словники

- ТСУМ – Український тлумачний словник / [авт.-уклад. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь, 2003. – 1426 с.
- EWD – Etimologisches Wörterbuch des Deutschen in I – III Bd. (Німецький етимологічний словник : у 3 т.) / Pfeifer Wolfgang (Hrsg.). – Berlin : Akademie Verlag, 1989. – Bd. I. – S. 1–621; Bd. II. – S. 623–1345, Bd. III. – S. 1348–2993.
- HWBF – Handwörterbuch von Bayerisch-Franken. (Баварсько-франкський діалектологічний словник) / [Wagner Eberhard, Klepsch Alfred (Hrsg.)]. – Bamberg : Verlag Fränkischer Tag, 2007. – 640 s.
- TESz – A Magyar nyelv történeti etimológiai szótára I–IV. (Історико-етимологічний словник угорської мови. Т. I–IV) / [főszerk. Benkő Loránd]. – Budapest : Akadémiai Kiadó, 1967–1984. – I k. – 1142 old., II k. – 1112 old., III k. – 1230 old.

Інші умовні скорочення

б.-а. – баварсько-австрійське;	пох. – походить;
гов. – говіркове;	рос. – російське;
діал. – діалектне;	ср.-нім. – середньонімецьке;
ін. – інше;	угор. – угорське;
н. п. – населений пункт;	укр. – українське;
н. пп. – населені пункти;	id. – те саме.
нім. – німецьке;	

Скорочення населених пунктів

- Б – Ботрадь (Bótrágy)
 Ба – Бадалово (Badaló)
 Бе – Береги (Nagybereg)
 В – Варієво (Vári)
 ВД – Велика Добронь (Nagydobrony)
 Ви – Вишково (Visk)
 Г – Гелмец (Helmec)
 Гать – Гать (Gát)

Д – Дрисино (Dercen)
 Ді – Ділове (Terebes)
 З – Заболоття (Fertősalmás)
 К – Косино (Kaszony)
 КП – Кобилянська Поляна (Kabola Poljana)
 Л – Липово (Hetzen)
 М – Мужієво (Muzsaly)
 МБ – Мала Бийгань (Kisbégány)
 Ок – Округла (Kerekhegy)
 П – Перехрестя (Tiszakeresztúr, Keresztúr)
 Пе – Петрово (Péterfalva)
 Р – Ратівці (Nagyrát)
 Ра – Ракошино (Beregrákos)
 Раф – Рафайлово (Rafajna)
 Рі – Рівне (Szernye)
 С – Соломоново (Salamon)
 Са – Саловка (Szalóka)
 Со – Солотвино (Szlatina)
 Т – Тисянка (Tizsaágtelek)
 Те – Теково (Tekeháza)
 Ф – Фанчиково (Fancsika)
 Х – Холмок (Homok)
 Ч – Чомонин (Csoonya, Csongor)
 Че – Четово (Csetfalva)
 Ш – Шишловці (Sislóc)
 Ша – Шаланки (Salánk)
 Ю – Юлівці (Gyula)

**GERMAN BORROWINGS IN HUNGARIAN DIALECTS
 OF TRANSCARPATHIAN REGION
 (SOCIOLINGUISTIC AND LEXICAL ASPECTS)**

Ingrid Turis

*Mukachevo State University
 26 Uzhhorodska Str., Mukachevo, Transcarpathian Region, Ukraine
 ingrid.turis@gmail.com*

German borrowings in Hungarian dialects of Transcarpathian Region are analyzed from the point of view of sociolinguistics and lexicology interaction. Data were collected in accordance with specially designed program. It has been revealed that all citizens are bilingual which leads to borrowings, interference, code-switching and language mixture. Five dictionary entries illustrate how representatives of different generations of Hungarians use German vocabulary.

Key words: borrowing, vocabulary, language interaction, bilingualism, polyethnic region.

**НЕМЕЦКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ
В ВЕНГЕРСКИХ ГОВОРАХ ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ
(СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ И ЛЕКСИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ)**

Ингрид Турис

*Мукачевский государственный университет
ул. Ужгородская, 26, Мукачево Закарпатской области, Украина
ingrid.turis@gmail.com*

Немецкие заимствования в венгерских говорах Закарпатья проанализированы с точки зрения взаимодействия социолингвистики и лексикологии. Материал собран по специально составленной программе. Обнаружено, что все жители являются билингвами, а это приводит к заимствованиям, интерференции, переключению кодов и смешению языков. Пять словарных статей иллюстрируют, как представители разных поколений венгров используют немецкую лексику.

Ключевые слова: заимствования, лексика, взаимодействие языков, билингвизм, поли-этнический ареал.

Стаття надійшла до редколегії 29.06.2010

Прийнята до друку 17.09.2010